

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

تحلیل گفتمان وصیت نامه سپهبد شهید حاج قاسم سلیمانی

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صدا و سیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: یاسر بهشتی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲.....	چکیده.....	❖
۳.....	بیان مساله.....	❖
۳.....	روش شناسی تحقیق.....	❖
۴.....	گزارش یافته ها.....	❖
۸.....	نتیجه گیری.....	❖

این پژوهش در پی کشف گفتمان‌های موجود در متن وصیت‌نامه سردار سلیمانی و معرفی گفتمان غالب در آن بود. هدف مقاله پیش‌رو منبعث از این سوال بود که وصیت‌نامه شهید سلیمانی چه مولفه‌هایی از تحلیل انتقادی (الگوی ون دایک) را دارد و چه ایدئولوژی‌ای را دنبال می‌کند؟ ساختارهای گفتمان مدار موجود در فرازهای متن وصیت‌نامه شهید حاکی از ایدئولوژی مترقی فقه شیعه یعنی ولایت فقیه، در متن بوده است. از میان این ساختارها نویسنده بیشترین استفاده از میان سطوح هشتگانه را از سطح بلاغت و صورتهای گفتمان کرده است. علت این فراوانی را هم می‌توان در بافت مخاطب وصیت‌نامه ایشان جستجو کرد. به دیگر عبارت این پژوهش کوشید با استفاده از الگوی گفتمان کاوی متن وصیت‌نامه از لحاظ سبک واژگانی، افراد و نهادهای مطرح شده در متن، غیرسازی، مؤلفه‌های اجماع و توافق و گزاره‌های اساسی، گفتمان غالب را شناسایی کرده و تصویری تحلیلی از آنچه سردار حاج قاسم سلیمانی در متن وصیت‌نامه نگاشته است ارائه کند. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اصلی‌ترین چارچوب موجود در متن، تقویت گفتمان انقلاب اسلامی به عنوان مرکزیت تحولات و تقابلات ایدئولوژیک اسلام و دشمنان اسلام در سده بیستم میلادی و مشروعیت‌افزایی جمهوری اسلامی به عنوان تنها ساختار سیاسی مبتنی بر تشیع در دوران کنونی است. نگارنده متن با بیان مصادیق و چهارگانه‌ی نقاط ضعف، نقاط قوت، تهدیدها و فرصت‌ها این موضوع را برجسته کرده است که حفظ اسلام و حفظ ایران، هر دو در گرو حفظ جمهوری اسلامی ایران است.

بدیهی است که شخصیت های تاثیرگذار در تاریخ، به خصوص افراد انقلابی همواره به دنبال جهت دهی به اطرافیان و هم میهنان خود بوده اند به طوری که جلوی انحراف آنها از ارزش ها و آرمان ها را بگیرند. این تلاش برای حفظ اصول در قالب سخنرانی ها، نامه ها، کتابهای تالیف شده صورت گرفته است. وصیت نامه ها نیز از مواردی است که پس از مرگ، برای تاکید روی آرمانها و جلوگیری از کجروی مردم و بیان توصیه هایی در موضوعات مختلف مورد استفاده قرار گرفته است. سردار شهید سلیمانی نیز به عنوان فرمانده ی خط اول جنگ علیه استکبار و الحاد در منطقه با توجه به جایگاه تاثیرگذاری که ایشان در چند سال گذشته - مخصوصا پس از به وجود آمدن داعش - در میدان نبرد نظامی و میدان نبرد فکری داشته اند، تلاش ایشان برای حفظ اصول و پاسداری از انقلاب اسلامی و آرمانهایش در میدان جنگ نظامی سخت خلاصه نشده و به انحاء مختلف در سخنرانی ها و مستند هایی که از ایشان به جا مانده قابل مشاهده است. پرواضح است که وصیت نامه چنین شخصیت برجسته ای، دارای نکات فراوانی باشد که جز با موشکافی و تدقیق قابل دستیابی نیستند. متن وصیت نامه چیزی است که میتوان نحوه ی تفکر، جهان بینی و اصولی که روی آن پافشاری میکند را دید. این پژوهش بر طبق این سوال صورت گرفت که ایدئولوژی های موجود در ساختار گفتمانی وصیت نامه سردار سلیمانی چیست و لایه های زیرین متن وصیت نامه ایشان چه خط سیری را دنبال میکند تا راه روشن پیش روی ملت ایران در نظر شهید سلیمانی آشکار شود. لذا ضرورت دیده شد تا در جهت شناسایی گفتمان موجود در وصیت نامه اقدام شود.

❖ گزارش یافته ها

• واژگان

واژگان نقش بسیار مهمی در گفتمان دارند. گونه‌های مختلف گفتمان بسته به موضوع، هدف و عوامل دیگر با انواع واژگان خاص، تجانس دارند. تحلیل واژگان در مطالعات ایدئولوژی و زبان دارای اهمیت است. واژگان انتخاب شده بیان‌کننده ارزش‌ها و هنجارها هستند و برای قضاوت ارزشی مورد استفاده قرار می‌گیرند. عمده واژگان توصیفی موجود در متن، در جدول زیر آمده است؛

جدول ۱- واژگان استخراج شده از وصیت نامه سردار شهید قاسم سلیمانی

واژگان	موضوع
عبد صالح حکیم اسلام و تشیع و ایران و جهان اسلام وارسته در دین وارسته در فقه وارسته در عرفان و معرفت دارای حرمت هم طراز حرمت مقدسات الهی فرمانده ی نیروهای مسلح مظلوم تنها	مقام معظم رهبری
پر افتخار سربلند فداکار دوست داشتنی	مردم
مرکز اسلام و تشیع قرارگاه حسین بن علی حرم عامل بقای حرمهای ابراهیمی و محمدی در سربلندترین دوره نمود اسلام رنگ خدا عامل بقای دین و ارزش ها میراث امام خمینی	جمهوری اسلامی
متصل و منصوب به معصوم تنها نسخه شفابخش اسلام اصل عقلی مورد اتفاق شیعه و سنی رنگ خدا عامل نجات اسلام خیمه رسول الله اساس دشمنی دشمنان با جمهوری اسلامی اصول لازم المراقبه ادامه ی ولایت علی بن ابی طالب	ولایت فقیه

خیمه حسین فاطمه (ع)	
فدای رهبری معتقد به اصول دین در مسیر فاطمه و فرزندان دفاع از مظلوم دفاع از یتیم دوستدار اباعبدالله دفاع از دین هم نشینی با شهدا و مجاهدین دوستدار خداوند فدایی مردم اهمیت دادن به انسانیت و فطرت سرباز ایران	پیرامون خود سردار سلیمانی

• مولفه های گفتمانی

شناخت مولفه های گفتمانی اعم از معانی ضمنی، گزاره های اصلی، مولفه های اجماع و توافق و ...، تحلیل گر را قادر می سازد به لایه های زیرین یا اهداف واقعی صاحب اثر پی ببرد. مولفه های گفتمانی موجود در وصیت نامه مبتنی بر الگوی ون دایک در ذیل آمده است:

جدول ۲ - مولفه های گفتمانی (ون دایک) استخراج شده از وصیت نامه سردار شهید قاسم سلیمانی

مصدق ها	مولفه های گفتمانی
۱- جمهوری اسلامی ادامه راه پیامبر و دیگر معصومین است ۲- تشیع و پیروی از ائمه طاهرين، مسیر حقیقی اسلام است ۳- صالحیت مقام معظم رهبری ۴- جمهوری اسلامی، عامل حفظ شعائر اسلامی است ۵- نجات اسلام صرفا در گرو ولایت است ۶- سربلندی جمهوری اسلامی در حال حاضر ۷- اسلام موجب پیروزی در جنگ تحمیلی ۸- اعتقاد به ولایت فقیه و جمهوری اسلامی، شرط لازم مسئولیت داشتن در کشور است ۹- راه امام، راه مبارزه با آمریکا و استکبار است.	مولفه های اجماع و توافق
۱- همه فعالیت های سیاسی باید در مسیر رهبر، انقلاب و جمهوری اسلامی باشد ۲- ولایت فقیه ولایت علی بن ابی طالب است ۳- تضعیف انقلاب موجب تضعیف اسلام است ۴- ولایت عملی، لازمه عمل مسئولین کشوری ۵- خدمتگزاری مسئولین نسبت به مردم ۶- عبادت انگاری خدمت به مردم ۷- مخالفت با تجملات و اشرافیگری ۸- توجه مسئولین به تربیت و حراست از جامعه ۹- مقام معظم رهبری مظلوم و تنهاست ۱۰- تشیع، مسیر حقیقی اسلام است	گزاره های اصلی و معانی ضمنی

<p>۱۱- جمهوری اسلامی مرکز اسلام و تشیع ۱۲- دشمنی با اصل ولایت فقیه ۱۳- امام خمینی عامل احیای اسلام ۱۴- وحدت روی اصول ۱۵- ولایت عامل نجات اسلام ۱۶- بقای دین در گرو حفظ جمهوری اسلامی ست ۱۷- میراث امام خمینی ۱۸- عمل به اصول، عامل تحقق انتخاب اصلح ۱۹- شناخت دشمن</p>	
<p>- تشیع به عنوان عطر حقیقی اسلام در مقابل بقیه فرق اسلامی - تلاش خودی ها برای حفظ ولایت به عنوان خیمه ی رسول الله در مقابل تلاش دشمن برای از بین بردن این رکن اصلی - باورمندان به سربلندی ایران در مقابل کسانی که وضع جمهوری اسلامی را بسیار بد و در حقیض می دانند. - فعالان سیاسی تضعیف کننده اسلام و انقلاب در مقابل تقویت کنندگان دین و انقلاب با وحدن روی اصول - کسانی که درد دین دارند در مقابل خناسان - باورمندان عملی به ولایت فقیه در مقابل باورمندان صرفاً با زبان</p>	<p>غیریت سازی (بیان دوگانه سازی ها)</p>
<p>۱- جمهوری اسلامی ادامه دهنده ی اسلام است و مسیر همان مسیر رسول الله است. ۲- مسئولیت در جمهوری اسلامی مشروط به پاکدستی، اعتقاد به ولایت فقیه و جمهوری اسلامی ، ذوری از فساد و تجمل و عبادت انگاری خدمت به مردم در نظر مسئول است. ۳- جمهوری اسلامی مرکز دنیای اسلام و موجد تحولات مثبت و حافظ شعائر اسلامی و حرم های ابراهیمی و محمدی است. ۴- دشمنی حال حاضر دشمن با اسلام و جمهوری اسلامی به نوعی است که به دنبال از بین بردن کامل و از بیخ و بن کردن بساط اسلام و فرهنگ دینی از جوامع اسلامی هستند. ۵- روایتی که از خط امام ارائه می دهد شامل ویژگی های زیر است:</p> <ul style="list-style-type: none"> - هم افزایی اسلام و ایران - مبارزه با آمریکا - حمایت از جمهوری سلامی - حمایت از مسلمانان و مستضعفین - اهمیت کلیدی ولایت فقیه 	<p>روایت های اصلی</p>

❖ نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مهمترین و اصلی‌ترین روایت موجود در متن وصیت نامه اهمیت حفظ جمهوری اسلامی ایران به عنوان تداعی کننده اسلام است. امتداد رسالت رسول الله که در نهضت امام و ساختار حکومتی ایران تبلور یافته است و معرفی ساختار حکومتی مبتنی بر ولایت فقیه منصوص و متصل شرعی و فقهی به معصوم به عنوان تنها راه نجات بشر. بایستی توجه داشته باشیم که می‌توان کلیت موضوعات مطرح شده در وصیت نامه را به دو بخش تقسیم کرد بخش اول که بخش کلی تری محسوب می‌شود، ایجاد ارتباط مستقیم میان حفظ جمهوری اسلامی با حیات اسلام است و در بخش دوم به عوامل حفظ جمهوری اسلامی اهتمام می‌ورزد. عواملی از قبیل رابطه مسئولین با مردم، جلوگیری از تحریف خط امام، رابطه نیروهای مسلح در نظام جمهوری اسلامی، حفظ و حمایت از ولایت فقیه، حفظ و حراست از میراث امام خمینی، وحدت روی اصول، فعالیت‌های سیاسی در مسیر رهبری و حفظ روحیه‌ی مقابله با دشمن. تلفیق ایران و اسلام و ارائه مولفه‌های ملی گرایانه در کنار مولفه‌های دینی و مذهبی از نکاتی است که به نظر می‌رسد نگارنده به طور خواسته و عمدی در نظر داشته است تا بر روی این دوگانه و هم‌افزایی این مولفه‌ها در جهت حفظ انقلاب و نظام جمهوری اسلامی تاکید کند.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد که اصلی‌ترین چارچوب موجود در متن، تقویت گفتمان انقلاب اسلامی به عنوان مرکزیت تحولات و تقابلات ایدئولوژیک اسلام و دشمنان اسلام در سده بیستم میلادی و مشروعیت‌افزایی جمهوری اسلامی به عنوان تنها ساختار سیاسی مبتنی بر تشیع در دوران کنونی است. جلوگیری از انحرافات فکری مخصوصاً پیرامون خط امام که شاهراه اصلی و مسیر درست پیشبرد کشور است از موضوعاتی است که سردار سلیمانی به آن اهتمام داشتند. روایتی که از خط امام ارائه می‌دهد نفی کننده روایت‌های معروف و غیر معروف دیگری است که مدعیان بسیاری نسبت به خط امام مطرح کرده‌اند. این توصیف از خط امام در درجه اول در جهت جلوگیری از انحراف فکری و عملی و در درجه بعدی در جهت حفظ و صیانت از مبانی نظری و تئوریک نظام جمهوری اسلامی ایران است. روایتی که شهید سلیمانی از خط امام ارائه می‌دهد تا نه تنها در دوران حیات، مروج مبانی نظریه امام و پاسدار انقلاب اسلامی ایران باشد بلکه بعد از شهادت نیز صف بندی‌ها را مشخص کرده و از ولایت فقیه و جمهوری اسلامی به عنوان میراث امام خمینی رحمه الله علیه نام می‌برد. ارائه روایت‌های این چنینی که کاملاً منطبق بر مبانی نظری اسلام و ساختار حکومتی جمهوری اسلامی ایران است و خطاب‌های مختلف شهید در وصیت نامه نشان از تلاش این شهید برای تداوم و انجام وظیفه خود در حفظ و پاسداری از انقلاب اسلامی حتی پس از شهادتش را نیز دارد. با نگاهی به گزاره‌های استخراج شده از متن مشاهده می‌شود که عامل بقای اسلام و شعائر آن بقای جمهوری اسلامی فرض شده است. این ارتباط و این موضوع که جمهوری اسلامی ایران ادامه راه پیامبر و ائمه طاهرین است در جای جای متن قابل مشاهده است و مانند نخ تسبیحی همه کلمات جملات و پاراگراف‌های وصیت نامه را در کنار یکدیگر نگاه می‌دارد، چه در موضوع ولایت فقیه که آن را به ولایت علی بن ابی طالب می‌داند و چه در موضوع جنگ که اسلام را عامل پیروزی ایران در جنگ تحمیلی معرفی و رابطه متقابل ایران و اسلام را مطرح می‌کند. نگاه مبتنی بر ارزش‌ها و معنویات همراه با نگاه به پیشرفت‌های مادی حکومت جمهوری اسلامی این موضوع را منجر شده است که شهید سلیمانی جمهوری اسلامی را در سر بلندترین دوره خود بداند. نفی نوع نگاه دشمن به جمهوری اسلامی و ایران و در مقابل اهمیت داشتن نوع نگاه خود به خود از موضوعاتی است که شهید در وصیت نامه به آن اشاره کرده است. مردم به عنوان یاری دهنده دین و حفظ کننده ایران معرفی شده‌اند و در این معرفی از صفتهایی مانند فداکار پر افتخار و دوست داشتنی استفاده شده است که نشان از اهمیت جایگاه مردم در نظر سردار سلیمانی نسبت به جمهوری اسلامی و حفظ آن دارد.

مولفه‌های مبتنی بر قرائت سیاسی فرهنگی و معنوی امام خمینی از اسلام و با تاکید بر حفظ جمهوری اسلامی ایران، حمایت از ولایت به عنوان رکن حفظ اسلام و عمود خیمه اسلام، دفاع از مستضعفین، اهمیت خدمتگزاری به مردم و حمایت بی چون و چرا و بدون ملاحظه از رهبر معظم انقلاب از موارد مشخص کننده ایدئولوژی حاکم در متن مورد بررسی است. چنانکه اگر نیک بنگریم مشاهده می‌شود که این ایدئولوژی، ایدئولوژی مشروعیت بخش انقلاب اسلامی ایران است و سردار سلیمانی در این حوزه نیز سعی در پاسداری حداکثری از ارزش‌ها و ایدئولوژی مسلط انقلاب اسلامی داشته است. اهمیت جمهوری اسلامی با استفاده از ایجاد

ارتباط تاریخی با صدر اسلام و توصیف ولایت به عنوان دال مرکزی گفتمان انقلاب اسلامی قابل شناسایی است. ایشان با علم به وجود اختلافات داخلی مخصوصاً در حوزه های سیاسی و همچنین آگاهی به مضرات این موضوع در عرصه داخلی و خارجی بازهم برای حفظ و تقویت یکپارچگی جمهوری اسلامی به عنوان مرکز اسلام و تشیع بر روی وحدت تاکید می کنند، چرا که از نظر ایشان وحدت و حفظ اصول عامل تضمین بقای جمهوری اسلامی هستند و سلامت سیاسی اقتصادی و فرهنگی کشور را در گروه وحدتی می دانند که در حول اصول اتفاق بیفتد.

